

Andra roten, tomt 37

Kvarteret Gymnasiet

Elfte roten 1637–55

Första roten 1657–70

I hörnet av Kungsgatan och V. Hamngatan mellan de båda prästgårdarna 2.36 & 2.37 Västra Hamngatan 13, Kungsgatan 25

Mäster Jonas Torinius

1666–70, änkan 1671, M1676: 3 tomter

G 1670–74, änkan 1675, 1 tomt, åbo 1674 ingenjör Lyding

Jonas Torinius var född den 28.4.1610 i Torestorps prästgård som son till kyrkoherde Peder Johannis Ludosiensis (av Lödöse), död 6.8.1627 och hans hustru Estrid Pedersdotter. I maj 1640 disputerade han i Uppsala på en avhandling om den mänskliga omdömesförmågan och Guds nåd, tillägnad dåvarande historieprofessorn, sedermera *superintendenten i Göteborg Erik Brunnius*. Det framgår av dissertationen, att Torinius var kunglig stipendiat. Redan 1641 fick han efterträda *Henrik Soterus* som rektor för Göteborgs Gymnasium, när denne tillträdde ett nyinrättat teologie lektorat. Som rektor skulle mäster Jonas Torinius i lön ha 90 tunnor tiondespannmål (450 skäppor) eller c:a 170–200 d smt. Efter Soterus död fick Torinius 1645 fullmakt på dennes befattning som teologie lektor och kyrkoherde i Lundby och Tuve. Detta var mer inkomstbringande än hans gamla tjänst. Utom inkomsterna från prebendepastoratet erhöll nu Torinius 120 tunnor tiondespannmål eller 600 skäppor, värda 170 200 daler (Fredén s 9). 1650 blev han efter val i Hanhals och konsistoriets fullmakt prost i Fjäre och Viske kontrakt. Han var riksdagsman ett flertal gånger (1658, 1659–60 och 1664) – Sedan han av magistraten med hela församlingens samtycke den 18.12.1665 kallats till stadens kyrkoherde kom konungens fullmakt på befattningen den 16.4.1666.

Se tomt 2.36 angående Jonas Torinius av sal. Jöran von Lengerken inköpta två tomter. Att kyrkoherde Jonas Torinius i varje fall under de senaste åren av sitt liv – han avled den 12.3.1671 – bodde i kyrkoherdegården och hyrde ut sin egen gård framgår den 21.1.1673, då hans änka Anna Allertsdotter Siltman i rätten genom ”gymnasie alumno” *Benedicti Erics* vände sig mot *Christian Nötel*. Denne hade i fyra års tid hyrt hennes gård och därför betalt tomtpenningar, vilka sex riksdaler han nu ville avkorta hyran. Hon hänvisade till prästerskapets privilegier, som befriade prästerna från tomtpenningar och begärde att hyresgästen skulle betala. Christian Nötel svarade, att han aldrig skulle ha betalat tomtpengarna, om han inte av kyrkoherde Torinius hade försäkrats om att de skulle avkortas på hushyran. Detta skulle Petrus Torinius ha hört. Han hänvisade till att Anders Persson (skraddare) år 1669 var rotemästare. Christian Nötel lovade att betala godvilligt.

Jonas Torinius hade redan den 28.5.1643 gift sig med Annika Allertsdotter Siltman, dotter till den bekante *borgmästaren Allert Siltman*. De hade fem söner och fem döttrar, av vilka fyra söner och tre döttrar överlevde fadern. Jonas Torinius dotter *Anna Catharina* (född 1666, död 1730) var gift med *Balthasar Jonsson, adlad Cronacker*, som var *major och kommandant på Älvsborg*, död 1697 och begravd i Lundby kyrka. Sonen *Petrus Torinius* blev lektor i matematik.

Alla barnen beredde inte alltid föräldrarna glädje. I slutet av år 1667 –” vid pass 8 dagar efter sal. Riksrådets och Ambassadeuren Högwählborne Herr Jöran Flemmings bisättning här i staden” – skulle ambassadörens före detta *kammartjänare Olof Nilsson* resa från staden och därför ville hans gode vän kyrkoherde Jonas Torinius son *Ulrik* göra honom sällskap ett stycke på vägen. Men som resan icke blev av så sökte sig de båda vännerna omsider in på en källare och sedan som *Ulrik* senare berättade inför rätten hade de ”druckit här och där i staden till dess de stannade och sköte” *Olof Nilsson* sköt först två skott utanför *Ulriks* fader kyrkoherdens port och *Ulrik* sedan ett skott i porten och det andra inne i kyrkoherdegården. *President Leijoncrantz* sade sig ha hört fyra skott på gatan alldeles invid sitt hus men *Ulrik* nekade till att de var så många och berättade, att den ena pistolen hade krånglat för honom och icke brunnit av förrän han hade stigit av hästen inne på gården. Han trodde, att klockan då hade varit omkring fyra på eftermiddagen. *Stadsvaktmästare Anders Hansson* vittnade om att alla stadens portar och bommar var stängda, då de hörde fyra skott och ”in mot *Johan Spelmans* hus vid skogen (*Johan Barsdau* d.ä, 3.37–38, *Hyrkusken*) från den sist läste lille eller *Hålegårdssporten* voro alle tillbaka komne”.

Givetvis ställde skotten till stor uppståndelse i staden. *Ulrik Torinius* arresterades och blev insatt i *Corps de Guardie* på överste *Fredrik v Börstels* order. *Guvernören Peder Sparre* ingrep och begärde, att magistraten trots hållen krigsrätt skulle rannsaka och döma ”både över kyrkoherden *Mag. Torinii* sons som hans consorters excess och skjutande uti Göteborgs stads befästning efter satt vakt och slutne portar”. *Peter Lübke* betygade sig av *Wilhelm skräddare* på *Amnjörn Eriks* sons källare hört ”att det var ett elacht leverne på bryggan med huggande, skrikande och skjutande” men *Wilhelm skräddare* själv förklarade sig ej ha hört andra skott eller annat buller ”än det någre på förbemälte tid från skogen med skjutande gjorde, så att elden flög in på bryggan”. Kyrkoherde *Torinius* själv besvärade sig skriftligen över att överste von *Börstel* gick hårdare fram mot honom och hans son än mot andra som ungefär samtidigt hade skjutit inom fästningen

På tomterna bodde ibm:

Bengt skolappare 1666

Hans i Håla 1666–68, 1671 (Jfr *Hålegårdssporten*)

Ingrin, änka efter rådmann *Johan Elers*, död 1663 (se 5, 24, *Frim.*)

1669–72 Omgift med *Christian Nötel* (denne död 1693)

Sivert Volkvart 1671

Jöran von Holten 1672–73

Ingeniör David Lyding 1674. Han upptages den 6.3.1671 i resolutionsboken i en lista som på inspektor *Jonas Ekeboms* begäran uppgjorts över dem, som skulle förskonas från bakugnpengar för år 1670:

Frånvarande som icke här vistas:

Conducteuren *David Lyding* 1 d smt

Diedrik Tack 1.16

Hans Målare daler–24 xx

Skepparen Assmund Möller daler–24 xx

Målaren Arendt du Bois daler–24 xx

Bengt i Gårdshult daler: 24

Döde: Carl Woltersson daler-24 (d, v.s. 24 öre)

Fattige:

Lars i Partele Encka

Michel Tengjutare

Olof Krocks Enkia

Anders Kalkslagare

Lars Nödhielp

Christopher stadstjänares Enkia (alla 24 öre)

Enligt resolutionsboken lämnades tomt den 10.5.1681 bl.a. till kvartermästaren David Lydinghjelm ”när Haga västan om Risås in till bäcken” (mått lämnas).

Som nämnts 2.36 såldes den sydligaste delen av Jonas Torinii gård 1684 till snörmakare Stiegler.

Så sent som 1696 kallades resten av gården – den nordligare delen omfattande 2 $\frac{1}{3}$ tomt – ”sal Thorins”. Enligt vad som citeras av Wilhelm Berg skulle domprosten Torinius och hans hustru Anna Siltman ha fått så stora lån av David Amija, att han ”när de dogo, tog gården vid Västra Hamngatan i besittning med bifall av sonen salig notarie Petter Thorin”. Sedan ärvde Vincent Beckman (död 1706) den av David Amija.

Gården ”mellan Simon Stiegler i söder och avlidne Marcus Jäger i väster” såldes den 18.4.1707 för 1 400 d smt till

handlanden Hans Svensson Hijsing

(burskap 15.12.1702). Torinii dotter fru *Catharina Cronacker* (se ovan) protesterade mot köpet men förgäves.

Hans Svensson Hijsing var gift åtminstone två gånger. I magistratsprotokollet 1709 (s. 219) omtalas, att hans avlidna maka (tydligt född Twist) hade systrarna *Lena Maria Twist* (gift *Sven Westerberg*) och *jungfru Ertmuhl Maria Twist*. Den 23.4.1707 gifte han sig med jungfru Anna Margareta Gieseke, dotter till *Herman Gieseke* och *Cornelia Wedinghuusen*. Hon avled tre veckor efter en förlossning och begr. Chr 20.3.1718.

Handelsmannen Hans Svensson Hijsing sålde 1712 sin sal faders *Sven Hansson Hisings* gård 4.31, kv. Bokhåll. på Drottninggatan ”mellan sal kommissarie och rådman David Amias arvingars i väster och handelsman Nils Greiffs i öster” till remsnidaren Matthias Beckberg (Gbg mag. reg. 15.8.1712). Modern *Annika Kempe*, Sven Hansson Hisings änka, hade gift om sig med den ett par år efter vigseln avlidne *Conrad (Cort) Ståhlman*, vilken f.ö. är okänd.

När Hans Svensson Hising avled 1726 (begr. Chr 24.7. s.å.) hade han en tid dessförinnan slagrörts på ena sidan och var enligt tomtöreslängderna ”alldeles av sig kommen” – i sin makts dagar var han rådman och kapten i borgerskapets kår.

1727 sålde hans omyndiga dotter Anna Cornelia sin tredjedel i ”hus i södra hörnet av Kungsgatan vid Västra Hamnen” till

handlaren Erik Norman,

(burskap 7.9.1708, begr. 1.3.1730) som ungefär samtidigt också köpte hennes bröders Johan Gustafs och Abraham Hisings tredjedelar: sammanlagda köpeskillingen för hela gården var 2 000 d smt. I bou efter Erik Norman 5.8.1730 upptages hus och gård i hörnet av Kungsgatan vid Västra Hamnen mellan de båda prästgårdarna samt 2.137, Snusm. (Erik Norman var barnlös och testamenterade sin kvarlåtenskap den 26.6.1719 till sin hustru Gunilla Larsdotter (vigsel 1708, tidigare gift Björn Håkansson Plomhult). Hon pantsatte gården till svågern *överstelöjtnant Johan Baltzar von Colen* den 15.12.1731 och sålde gården ”mellan stadens kapellansgård i väster och besökaren Anthon Ahlgren i söder” för 2 425 d smt den 15.6.1733 till

kofferdikaptenen Christian Wesenberg

(uppbud 3.9.1733, burskap 19.5.1724, begr. 26.11.1766) och hans hustru Elisabeth Dorothea Rolofsson (vigsel Chr 27.12.1730): Christian Wesenberg var född 1681 i Rostock, gick till sjöss 1701, var 1709 i holländsk tjänst och från 1716 svensk kaparkapten. Från 1720 till 1742 var han kofferdikapten. Sedan slog han sig till ro och öppnade bodhandel i Göteborg. Köpte på auktion 1746 gården 2.42 (se d.o.) på Vallgatan. Wesenbergs änka Elisabeth Dorothea sades 1769 vara död.

Gården övertogs av mågen

handelsmannen Fredric Oterdahl,

som biträtt sin mor och sin äldre bror *Anders Oterdahl*, innan han själv vann burskap 11.5.1770 (uppsagt 15.9.1804). Hos honom bodde 1787 svågern *handelsmannen Caspar Wesenberg* (burskap 19.5.1767) samt *engelske expediten Johan Tarras* d.ä. (5.36–37 kallas hans arvingars hus) Caspar Wesenberg förestod i många år faderns handelsrörelse. Fredric Oterdahl (använde denna stavning själv) gifte sig 28.2.1770 (efter svärföräldrarnas död) med Elisabeth Catharina (Elsa Caisa) Wesenberg. Genom äldre brodern Anders Oterdahls testamente 17.6.1808 fick Fredrik Oterdahl rätt att disponera gården 9.22–23 under sin livstid – sedan skulle den tillfalla Sahlgrenska Sjukhuset.- Säljuppbud av avbrända tomten 2.37 11.2.1805.

Edvard Ludendorff. född 1790, död barnlös 28.6.1824, Burskap som grosshandl 1.7.1812 (uppsagt 31.12.1824) i bolag med Christ. Ungewitter & Co. Ägde grundmurade trevån. stenhuset och tomter 2.36–37 i hörnet av Kungs- och V. Hamngatorna, 20 000 rdr bco. g. 9.10.1814 med Sofia Amalia Christina Homeyer, född omkr 1792 (Berg II:7–8, 138).